

KRITISCHE REFLECTIE op Maatschappelijk Verantwoord Investeren via WATERFONDSEN

Project Netwerk Vlaanderen – PROTOS

Auteurs:

Marc Despiegelaere (PROTOS)

Anton Gerits (Netwerk Vlaanderen)

22 oktober '07

Toevoegingen 29/11/07: reacties van 3 banken

KRITISCHE REFLECTIE op Maatschappelijk Verantwoord Investeren via WATERFONDSEN	1
1. Inleiding.....	3
Waterfondsen	3
Water en duurzaam beleggen	3
Kritische vragen en doelstellingen	3
2. Context waterproblematiek in zeer beknopte vorm.....	4
3. Waarom investeren in water?	4
4. Toetsingscriteria voor duurzame waterfondsen	5
a. Drinkwater is een mensenrecht.....	6
b. Water is een gemeenschappelijke goed.....	6
c. Gebruik van water en gebruikt water mag geen gevaar vormen voor het milieu.....	6
d. Zijn de andere activiteiten van de opgenomen bedrijven of hun moederholding wel ethisch aanvaardbaar en duurzaam (of “eco”)?.....	6
5. Informatie over bedrijven die opgenomen zijn in de waterfondsen	7
a. Water/Waste water utilities	7
b. Miscellaneous equipment (for water utilities).....	8
c. Water treatment technology	9
d. Engineering/Consulting	9
e. Environmental control.....	9
6. De situatie rond privatisering van drinkwater	10
a. Situatie in de markt.....	10
b. Soorten privatisering.....	10
c. Besluiten.....	10
d. Standpunt van PROTOS en Netwerk Vlaanderen.....	11
7. Antwoorden op kritische vragen.....	12
8. Algemeen besluit.....	13
Toevoegingen op 29/10/07 na reactie van 3 banken	14

1. Inleiding

Waterfondsen

Reeds een aantal jaren worden door financiële instellingen beleggingsfondsen met een duurzaam karakter aangeboden, ook wel MVI-fondsen (Maatschappelijk Verantwoord Investeren) genoemd. Ook de Belgische financiële wereld is erg actief op deze markt. Sommige van deze producten focussen op een bepaald thema, waaronder ook het waterthema. Hierbij vertrekt men vanuit het standpunt dat water een schaars goed wordt of is, en waar men gezien de ontwikkelingen in de watermarkt hoge rendementen verwacht. Het is in deze context dat water het 'blauwe goud' wordt genoemd.

Zo heeft de KBC bank reeds in 2000 het KBC Eco Fund Water op de markt gebracht, een open beleggingsfonds (Bevek).

Door de beursperikelen van 2003 en 2006 hebben vele beleggers hun vertrouwen in de beurs wat verloren, en ontstond er een vraag naar beleggingsproducten met minder risico. Het antwoord hierop zijn de gestructureerde producten: beleggingsproducten met kapitaalbescherming, die beleggen in een vaste korf bedrijven, voor een vaste periode. Veel van deze gestructureerde producten focussen ook op een milieugerelateerd thema, zoals water, alternatieve energie of klimaatverandering.

Zo lanceerden Fortis de "Fortis Blue gold Note x" (x staat voor een nummer), KBC de "KBC Equimax Eco Water x" en Deutsche Bank het "CAAM Funds Aqua Global". Ook andere financiële instellingen, zoals Delta Lloyd, werken aan de lancering van vergelijkbare fondsen.

Water en duurzaam beleggen

De banken creëren bij een gestructureerd product een korf van een beperkt aantal bedrijven die iets doen in het domein van water of toeleveranciers zijn aan de waterindustrie. In vele gevallen krijgen deze waterfondsen ook een duurzaam etiket opgekleefd door de aanbieder. Voor de belegger creëert men het gevoel: "ik beleg in een goede en zuivere industrie, ik zal return krijgen op mijn geld, en tegelijkertijd draag ik zo ook mijn steentje bij aan een betere wereld".

Wat voor de belegger echter onduidelijk is, is of zijn belegging daadwerkelijk bijdraagt tot duurzame ontwikkeling in al zijn aspecten. Vaak zitten in de korf met watergerelateerde bedrijven ook firma's met buitenlandse zetel (bv. de Verenigde Staten), waarvan het moeilijk is om hierover een mening te vormen. Daarnaast is het voor de belegger nog minder duidelijk om de aanpak (methodologie, criteria) van een waterfonds van bank A te vergelijken met die van bank B. Gevolg is dat de belegger moet geloven in de goede bedoelingen van de financiële instelling die hem het waterfonds aanbiedt.

Voor ons als NGO's gespecialiseerd in de thema's water en MVI ontstond dan ook de vraag of de inhoud van die waterfondsen wel zo duurzaam is als het wordt voorgesteld door de aanbieders.

Kritische vragen en doelstellingen

In dit dossier wordt het gezamenlijke standpunt van PROTOS en Netwerk Vlaanderen verduidelijkt inzake de duurzame waterfondsen.

De kritische vragen die we willen beantwoorden in dit dossier zijn:

1. Komen de investeringen in en de activiteiten van de bedrijven opgenomen in de waterfondsen wel altijd ten goede aan een betere wereld voor de (gehele) mensheid (= ook de armen)?
2. Zijn de bedrijven, of moederholdings van de bedrijven wel "ethisch en duurzaam of eco" in hun overige activiteiten?
3. In welke sectoren / technologie zou volgens ons meer geïnvesteerd mogen worden?

Met dit dossier worden drie doelstellingen beoogd:

1. Vooreerst willen we - als NGO's gespecialiseerd in de thema's water en duurzaam beleggen – aan de financiële instellingen die deze waterfondsen promoten, ons standpunt over deze duurzame waterfondsen overmaken.
2. Vervolgens willen we onderzoeken of de belegger die interesse toont voor deze waterfondsen, eventueel niet misleid wordt door de aanbieders ervan die ze promoten als zijnde duurzame beleggingsproducten. We willen de nodige duiding geven, zodat de belegger minder afhankelijk is van de informatie van de aanbieder van het fonds, en dus met meer kennis van zaken een keuze kan maken.
3. Tenslotte willen voor de fondsenbeheerders mogelijke pistes aangeven om hun waterfondsen meer duurzaam te maken.

2. Context waterproblematiek in zeer beknopte vorm.

Op de aarde is een zeer grote hoeveelheid water aanwezig, doch 97,2% daarvan is zout water. Voor de meeste van zijn noden aan water put de mens uit zoet water. Van de 2,8% zoet water is slechts een fractie gemakkelijk beschikbaar.

Als we ook rekening houden met de hernieuwbaarheid van water via de watercyclus (cyclus van verdamping en neerslag) en met de behoeften van de natuur (fauna en flora) is er 16.000 km³ per jaar hernieuwd zoet water beschikbaar. Dit is gemiddeld 2460 m³ per jaar per wereldbewoner; dit is toch nog een enorme plas.

Het probleem is dat de neerslag niet egaal verspreid is per gebied en over de tijd.

Sommige streken krijgen zeer veel neerslag (bvb Canada), terwijl andere zeer weinig neerslag krijgen (bvb Midden-Oosten). Sommige landen krijgen de neerslag mooi verspreid over het jaar heen (bvb België), andere krijgen dan veel regen in enkele maanden, en dan niets meer in de rest van het jaar (bvb landen in West-Afrika). Water transporteren van één gebied naar een andere is niet evident en is een zeer kostbare zaak: het zijn veelal mega-projecten met grote impact op mens en natuur (bvb Drieklovendam project in China).

Gebieden waar men beschikt over < 1000 m³ per persoon per jaar worden ingedeeld als gebieden waar ernstige waterstress heerst.

Momenteel wordt het zoet water gebruik geschat op 4000km³ per jaar. Doch de vraag stijgt dubbel zo snel als de wereldbevolking aangroeit.

Wereldwijd wordt ongeveer 70% van het zoet water gebruikt voor de landbouw, 20% voor industrie en 10% voor huishoudelijk gebruik.

Het water voor huishoudelijk gebruik is veelal drinkwater. Drinkwater wordt meestal gemaakt uit zoet water (oppervlakte water of grondwater) en wordt zodanig gezuiverd dat het voldoet aan drinkwaterkwaliteit. In België is het gemiddelde drinkwaterverbruik 110 l per dag per persoon, of 40 m³ per persoon per jaar. In streken onder waterstress wordt er ook drinkwater gewonnen door zeewater te ontzilten (bvb het eiland Malta in Europa en verschillende landen in het Midden –Oosten); dit is echter een zeer kostelijke methode, zowel qua investering als qua uitbatingskosten.

Bron: Slagen in het water (brochure van PROTOS)

3. Waarom investeren in water?

In de geïndustrialiseerde wereld zijn drinkwaternetten en rioleringen al ettelijke decennia oud, en kondigen zich grote investeringen aan om de systemen te vernieuwen. Dit is volgens de banken een andere “drive” om te investeren in waterbedrijven.

Is of wordt water nu zo schaars als men laat uitschijnen in deze waterfondsen?

Het antwoord is Ja en Neen. Een ja of neen antwoord is veelal weinig genuanceerd, maar geeft anderzijds een duidelijke boodschap.

Neen, als we kijken naar de DRINKwaterbehoefte van de mens. De UNDP poot van de VN, heeft eind 2006 gesteld dat voor de essentiële levensbehoeften de mens nood en recht heeft aan minimum 20 l per persoon per dag. Het feit dat er nog 1,1 miljard mensen geen drinkwater hebben nabij hun woonst is niet te wijten aan watertekort (ook niet in de zoetwaterstress gebieden). De kennis is er, de technologie is er, het nodige zoet water als grondstof is er ook in het merendeel van de streken (met uitzondering van de woestijngebieden). Wat vooral ontbreekt, is de politieke wil van de nationale en internationale overheden en instellingen en meer internationale solidariteit om de nodige middelen ter beschikking te stellen (mensen en financiën). Het gebrek aan politieke wil wordt duidelijk geïllustreerd doordat deze financiële noden maar een fractie vertegenwoordigen van de jaarlijkse wereldwijde militaire bestedingen. Het feit dat wij in België gemiddeld 110 l per dag gebruiken, en dat men in bepaalde streken van de VS 600 l per dag gebruikt, en dat dit gebruik nog toeneemt, is eigenlijk een luxeprobleem. Wij hebben in het rijke Westen geen besef meer van de waarde van ons drinkwater.

In woestijngebieden gelegen dicht aan de kust (vb Midden-Oosten) is ontzilting van zeewater een gangbare oplossing ingegeven door de schaarste aan zoet water. Er worden echter serieuze vragen gesteld of zo een oplossing wel ecologisch en duurzaam is: men krijgt steeds hogere zoutconcentraties van de kustwateren wat een gevaar is voor het aquatisch leven en qua CO₂ emissies scoren ontziltingsinstallaties zeer slecht (bron: WWF).

Ja, als we kijken naar zoet water voor de landbouw. Gezien het reeds zeer grote gebruik van zoet water voor de landbouw, gezien de groei van de wereldbevolking en de behoefte aan meer gewassen en dieren om de bevolking te voeden, gezien de problematiek van onevenwichtige neerslag over continenten en over de tijd, en gezien het nieuwe fenomeen van veranderende neerslagpatronen door de klimaatswijziging, zal zoet water voor de landbouw schaarser worden.

Er dringen zich hier serieuze investeringen op, zowel in het ontwikkelen en verspreiden van kennis, als in technologie als in infrastructuur. Er moet vooral geïnvesteerd worden in het meer efficiënt gebruiken van (irrigatie)water (minder water gebruiken voor een zelfde resultaat), en in het hergebruik van water. Bvb: voldoende gezuiverd afvalwater van steden kan een tweede keer gebruikt worden voor irrigatie van landbouwvelden naast de stad.

Ja, als we zien naar zoet water behoefte voor de industrie. Veel industriële processen vragen veel zoet water voor koelwater of proceswater, en dit proceswater moet soms zeer zuiver zijn. De “grondstof” zoet water moet meestal gevonden worden in een beperkt gebied. De vraag naar zoet water in een industriële zone is veelal hoger dan het aanbod, dus is het schaars. Het gebruikte water (afvalwater) moet gezuiverd worden tot aanvaardbare normen voor het terug in de natuur geloosd wordt. Voor industriële toepassingen zijn dus veel investeringen nodig op het gebied van water: installaties om zuiver proceswater te maken, afvalwaterzuivering om het gebruikte water te zuiveren en ook hier is er een sterk verhoogde aandacht op hergebruik van water.

4. Toetsingscriteria voor duurzame waterfondsen

Er zijn 4 essentiële basisvoorwaarden die we gebruiken om af te toetsen of een bedrijf opgenomen in de waterfondsen “ethisch en duurzaam” actief is. De eerste 3 criteria komen enkel vanuit het oogpunt water; het 4^e criteria is meer algemeen, en sluit aan bij de veel gebruikte aftoetsingscriteria zoals transparantie, zaken doen met betwiste landen, mensenrechten, sociale criteria, milieucriteria, enz....

a. Drinkwater is een mensenrecht

Er is een vrij grote consensus dat het beschikbaar stellen van drinkwater voor elke wereldbewoner een fundamenteel mensenrecht is en aldus ook moet erkend worden. Bvb de VN propageert minimum 20 l per dag per persoon. Iedereen heeft recht op die minimum hoeveelheid drinkwater aan een aanvaardbare prijs. Gezien het monopolistische karakter van een drinkwaternet (men legt maar één systeem aan), en gezien IEDEREEN recht heeft op drinkwater, menen PROTOS en Netwerk Vlaanderen dat de overheid het voortouw moet nemen in het drinkwaterbeleid en –beheer. Een publiek georganiseerd (heeft de voorkeur) of publiek gecontroleerd (is een absolute must) drinkwaterbedrijf (productie en distributie) geeft de beste garanties dat iedereen drinkwater krijgt aan een aanvaardbare prijs; een prijs die rekening houdt met de koopkracht van de begunstigde. De privé sector kan hierin een rol spelen mits eerst een duidelijk kader is geschapen door de overheid.

Er kunnen serieuze vragen gesteld worden over de resultaten en de impact van privatisering van drinkwaterdistributie. Hier gaan we dieper op in, in puntje 5.

b. Water is een gemeenschappelijke goed

Water is een gemeenschappelijk en onvervreemdbaar goed. Iedereen heeft het recht het water te gebruiken mits het respecteren van de regels, maar niemand mag zich een waterbron toe-eigenen. PROTOS en Netwerk Vlaanderen hebben dan ook een probleem met bedrijven die zich een bron “toe-eigenen” of een bron aankopen. Een overheid kan wel een concessie toestaan (en dan liefst voor een beperkte duur), maar niemand zou het recht mogen hebben om zich een bron voorgoed toe te eigenen.

c. Gebruik van water en gebruikt water mag geen gevaar vormen voor het milieu

Exploitatie van water uit een bepaalde voorraad zoet water (grondwater of oppervlaktewater) mag slechts in die mate gebeuren dat het niet meer is dan de natuurlijke hernieuwing van de bron (bvb het natuurlijk aanvullen van grondwater door insijpelen van regenwater) of de natuurlijke absorptiecapaciteit van het lokale ecosysteem (bvb voor gebruik oppervlaktewater). Indien men meer onttrekt aan het ecosysteem dan er wordt aangevuld, dan is men niet duurzaam bezig.

Wie water gebruikt, vervuult het. Het gebruikte water dat men loost, mag geen bedreiging vormen voor het milieu. Iedere gebruiker moet dan ook zelf zijn afvalwater zuiveren tot een voldoende kwaliteit, of moet een voldoende bijdrage betalen om het afvalwater via een collector af te leiden en centraal te laten zuiveren.

d. Zijn de andere activiteiten van de opgenomen bedrijven of hun moederholding wel ethisch aanvaardbaar en duurzaam (of “eco”)?

Bedrijven actief in de watersector zijn vaak internationaal georiënteerd, en hebben ook afdelingen die soms met totaal andere activiteiten bezig zijn. Om in een duurzaam fonds opgenomen te kunnen worden, moeten volgens PROTOS en Netwerk Vlaanderen de geselecteerde bedrijven beantwoorden aan een reeks positieve criteria én ook uitsluitingscriteria.

- Met de positieve criteria bedoelen we dat de diverse activiteiten binnen de moederholding goed moeten scoren op een aantal minimale ethische, sociale en ecologische criteria.
- Anderzijds moet kritisch onderzocht worden of de afdelingen van de moederholding die zich niet met watertechnologie bezighouden geen controversiële activiteiten ontplooiën of ontplooid hebben: overtreden van wetten, zaken doen met betwiste politieke systemen (dictaturen), zich inlaten met de productie van maatschappelijk sterk betwiste producten of ethisch betwiste technologieën zoals wapens,... Wezenlijke betrokkenheid bij dergelijke activiteiten, d.w.z. meer dan enkele procenten van het zakencijfer van de groep, dient automatisch tot uitsluiting te leiden.

5. Informatie over bedrijven die opgenomen zijn in de waterfondsen

We volgen voor deze bespreking de indeling in watergerelateerde bedrijven zoals ze door KBC en Fortis voor hun waterfondsen is gemaakt. De bron is telkens de website van het betrokken bedrijf, waaraan we af en toe een kanttekening hebben toegevoegd.

a. Water/Waste water utilities

Bedrijven actief in (drink)waterzuivering (dit bevat ook drinkwaterproductie-installaties), (drink)waterdistributie, aanmaak van proceswater en afvalwaterzuivering.

Aguas de Barcelona: behoort tot groep AGBAR: voor 26,2% in handen van Suez die daarmee de hoofdaandeelhouder is. Voor commentaar: zie Suez hieronder.

Kanttekening: Suez groepeerd recent haar participaties en buitenlandse bedrijven in ontwikkelingslanden meer en meer onder AGBAR groep.

RWE AG: heeft recent zijn grootste drinkwaterbedrijf Thames Water afgestoten aan Kemble Water, in handen van de Australische investeringsbank Macquarie's. RWE zit nog in de drink- en afvalwatersector in het Duitse Ruhrgebied en in Westfalen, maar concentreert zich nu terug uitsluitend op energie: het is ons niet duidelijk of de KBC bank dit bedrijf in haar "waterfonds" zal houden. RWE is wel een trendzetter in het opwekken van groene energie. Kanttekening: Thames Water is betrokken bij een aantal betwiste drinkwater privatiseringprojecten.

Suez SA: Wereldleider in de "watermarkt" door haar divisie Suez Environmental.

Heeft in haar thuisbasis Frankrijk via Lyonnaise des Eaux een groot deel van de (drink)watervoorziening en afvalwaterbehandeling in handen.

Daarnaast is Suez via haar afdeling ONDEO marktleider in installaties voor proceswater, afvalwater en ontzilt water. Ze hebben ook een zeer groot studiebureau.

De holding Suez bezit ook Electrabel, die nu niet bepaald een trendzetter is in groene energieopwekking, en in België de kerncentrales uitbaat.

De holding is ook de moeder van Tractebel: een groot studiebureau dat ook betrokken is bij een aantal gecontesteerde grote stuwdam projecten.

De holding is ook actief in "Solid waste management" onder de namen SITA (en vroeger Watco).

Kanttekening betreffende drinkwater: over het algemeen hoor je weinig klachten van de Fransen over de dienstverlening in Frankrijk.

Suez is in het buitenland betrokken bij een groot aantal niet geslaagde of minder geslaagde privatiseringsprojecten van de drinkwatersector. Zie verder ons standpunt over privatisering van het drinkwater.

Veolia Environment (ex Vivendi) : 2e grootste in de “watermarkt”.

Heeft haar thuisbasis ook in Frankrijk en heeft daar ook een groot stuk van de (drink)water distributie en afvalwaterstations in handen: vroeger beter bekend als Compagnie Générale des Eaux.

De holding is ook zeer actief in “Solid waste management”: ze kochten bvb recent de Biffa vestiging in België van Severn Trent.

De holding is tevens sterk in “energie- en gebouwenbeheer”, bvb met Dalkia.

Kanttekening: ze zijn evenzeer betrokken in een groot aantal minder geslaagde of niet geslaagde drinkwater privatiseringsprojecten. Zie verder.

Kelda group plc: drinkwaterproductie en distributie, en afvalwaterbehandeling in een deel van de UK via Yorkshire Water.

Northumbrian Water group plc: drinkwaterproductie, distributie en afvalwaterbehandeling in het Noorden en het Zuiden van de UK.

Pennon Group plc: drinkwaterproductie, distributie en afvalwaterbehandeling in Zuidwesten van de UK (en ook Wales). Ook actief in “Solid waste management” via Viridor.

Severn Trent plc: drinkwaterproductie, distributie en afvalwaterbehandeling in midden Engeland (en ook een stukje Wales).

Kanttekening: tot midden 2006 hadden zij een minderheidsparticipatie in Aquafin. De Vlaamse Overheid werd door de Europese Commissie verplicht de minderheidsparticipatie in te kopen, omdat er indertijd geen kans was geweest tot openbaar bod tot het aangaan van een private participatie in Aquafin.

Ze zijn ook betrokken bij een klein aantal minder geslaagde privatiseringsprojecten in de ontwikkelingslanden.

United Utilities plc: elektriciteitsdistributie, drinkwaterproductie, drinkwaterdistributie en afvalwaterbehandeling in het Noordwesten van de UK.

Kanttekening: zijn ook betrokken bij één groot betwist drinkwater privatiseringproject.

Aqua America inc: drinkwaterproductie, distributie en afvalwaterbehandeling in een aantal streken in de VS. Is vergelijkbaar in grootte met de bovenstaande UK gebaseerde bedrijven: ordegrootte 3 miljoen klanten: dus middelgroot.

Cia Saneamento Basico: drinkwater- , rioleringbeheer en afvalwaterbedrijf, onderdeel van SABESP van de staat Sao Paulo in Brazilië. Gemengd publiek-privaat bedrijf.

Belangrijke opmerking: Naast de 2 grote Franse bedrijven, merk je in deze groep een groot aantal bedrijven met zetel in de UK. Dit is ook logisch. De UK is in Europa het enige land waar in Engeland en Wales de drinkwatermarkt in 1974 volledig werd geprivatiseerd (verder is dit in de wereld alleen nog het geval voor een groot deel van Chili). Het grondgebied van Engeland en Wales werd verdeeld onder 8 van deze private actoren.

Het is dus verklaarbaar dat er in deze groep veel Britse bedrijven zitten.

b. Miscellaneous equipment (for water utilities)

Toeleveranciers van apparatuur zoals pompen, afsluiters, pijpen,....

UPONOR OYJ: Finse holding met specialisatie radiatoren en pijpsystemen voor centrale verwarming en kleine gedecentraliseerde afvalstations.

Geberit ag: Duitse holding actief in de sanitaire markt (specialist in WC's en flushsystemen).

Weir Group plc: holding van de UK, gespecialiseerd in pompen, afsluiters en apparatuur voor de waterbusiness, maar ook voor toepassingen in ertsmijnen, oliewinning en defensie. Gezien het aandeel in essentiële onderdelen voor de wapenindustrie en defensie niet een marginaal maar wel een wezenlijk onderdeel uitmaakt van hun omzet, past dit bedrijf niet in een beleggingsfonds dat als duurzaam wordt gepromoot.

Ilex corporation : bedrijf in de VS, gespecialiseerd in allerhande pompen voor de watersector, precisie pompjes voor de medische sector, verfvernevelingsystemen en schuimtoestellen voor blusinstallaties.

Watts Water Technologies: bedrijf uit de VS met als specialisatie pijpsystemen, afsluiters en fittings voor waterleidingen, kleine filtersystemen en meetapparatuur. Begeeft zich meer in de huishoudelijke markt.

Woongjin Coway co ltd: Koreaans bedrijf, ook vooral actief in de huishoudmarkt voor water- en luchtfilters en sanitair. Produceert en verkoopt ook “energie” drankjes.

c. Water treatment technology

Bedrijven met een specialisatie in filtratie, kwaliteit- en veiligheidssystemen.

Pentair: bedrijf uit de VS, gespecialiseerd in pompsystemen, filtratie en meet- en regelapparatuur voor watertoepassingen. Ook actief in elektrische en elektronische apparatuur en in airconditioning. De enige firma uit de waterfondsen die op haar website ook vermeld actief te zijn in watertoepassingen voor de landbouw (sprinklers).

Organo: Japanse moederholding met specialisatie water- en afvalwaterbehandelingsinstallaties, zoals zandfilters, ontharders, demineralisatie, omgekeerde osmose en anorganische afvalwaterzuivering.

Kurita Water Industries: Japanse holding met diverse apparatuur voor het maken van proceswater en afvalwaterstations en ook met specialiteit de productie en verkoop van chemische additieven met bijhorende advisering voor waterbehandeling.

Nalco holding: VS bedrijf met specialiteit chemische additieven voor water- en procesbehandeling, en met diverse kleine waterbehandelingsapparatuur, waaronder meet- en regeltechnieken.

d. Engineering/Consulting

Bedrijven die nieuwe installaties ontwerpen of hiervoor advies geven.

We vinden geen nieuwe namen in deze categorie.

Suez en Veolia, de 2 groten uit de sector, hebben grote studiebureaus. Tevens hebben de meeste van de voorgaande bedrijven in kleine of grotere mate een eigen research en/of studiebureau.

e. Environmental control

Bedrijven die gespecialiseerde meetapparatuur ontwerpen en fabriceren voor waterinstallaties.

Danaher corporation: VS gebaseerd bedrijf, gespecialiseerd in analyseapparatuur en UV-desinfectie van water. Verder hebben ze ook gespecialiseerde medische apparatuur, en produceren ze ook elektronisch-optische apparatuur die o.a ingezet wordt in luchtvaart en defensie.

Gezien het aandeel in essentiële onderdelen voor de wapenindustrie en defensie niet een marginaal maar wel een wezenlijk onderdeel uitmaakt van hun omzet, past dit bedrijf niet in een beleggingsfonds dat als duurzaam wordt gepromoot.

6. De situatie rond privatisering van drinkwater

a. *Situatie in de markt*

Er is sinds midden de jaren '90 een enorme discussie aan de gang over het al of niet effectief zijn van privatisering in de drinkwatervoorziening.

Onder druk van de Wereldbank en het IMF werden een aantal ontwikkelingslanden gestuurd naar privatisering van een gedeelte of hun gehele drinkwatersector. Men dacht er een oplossing te vinden voor het gebrek aan kapitaal voor het bouwen van nieuwe drinkwatersystemen en het uitbreiden van het distributienet, en tevens voor het verbeteren van de efficiëntie en de dienstverlening.

Wereldwijd wordt momenteel meer dan 90% van de bevolking bediend door publieke drinkwatermaatschappijen; slechts minder dan 10 % van de bevolking wordt bediend door waterleidingen die worden beheerd door privémaatschappijen.

Het is niet mogelijk om neutrale bronnen te vinden: ofwel zijn de netwerken uitgesproken tegen privatisering van de (drink)watersector (WDM en PSIRU), ofwel vóór privatisering (Aquafed).

Bronnen:

- wdm website (Word Development Movement): www.wdm.org.uk
- PSIRU: Public Services International Research Unit: Business school van Greenwich University : www.psiru.org
- Aquafed: the international federation of private water operators: www.aquafed.org

Na het doornemen van deze bronnen kunnen we de volgende bondige samenvatting geven.

b. *Soorten privatisering*

Er bestaan globaal genomen 4 soorten contracten m.b.t. de verantwoordelijkheid van het privé bedrijf:

- servicecontracten, waarbij de overheid specifieke beheers- of onderhoudstaken uitbesteedt aan private partners, terwijl ze zelf instaat voor bijvoorbeeld facturatie of investeringen;
- verpachtingscontracten, waarbij de overheid de investeringen doet en de private partner instaat voor onderhoud, beheer en facturatie; een deel van de opbrengsten wordt hierbij doorbetaald aan de overheid;
- de concessiecontracten, waarbij de private partner zelf de investeringen doet en dan voor langere termijn de waterleiding kan exploiteren;
- het overnemen van de volle eigendom van de installatie, en eventueel ook van het bestaande drinkwaterdistributienet, en de facturatie aan de eindgebruiker.

Bij de "Franse modellen" (service, verpachting of concessie) blijven de installaties en het distributienet altijd in publieke handen.

Bij het "Engelse model" van "full privatisering", verwerft het privé bedrijf de volle eigendom van alle infrastructuur, inclusief het distributienet.

c. Besluiten

Als we de 3 bronnen naast elkaar leggen, dan kunnen we met grote zekerheid stellen dat de positieve gevallen van concessies of “full privatisering” in ontwikkelingslanden makkelijk op 1 hand te tellen zijn. Het aantal minder geslaagde of reeds gestopte privatiseringsprojecten is veel groter. De meest gehoorde klachten zijn dat de waterprijzen drastisch stijgen, zodat een aantal armen noodgedwongen terug gaan naar vuile waterbronnen met alle gevolgen van dien voor hun gezondheid, ofwel dat het privé bedrijf haar belofte niet kon nakomen qua nieuwe investeringen en uitbreiding van het distributienet. Er zijn ondertussen voldoende voorbeelden die aantonen dat privatisering van drinkwater niet ten goede komt aan alle mensen in de afgesproken interventiezone. Van een aantal nog lopende projecten wordt betwist of ze wel zo efficiënt zijn, en of ze moeten verder gezet worden. Daarnaast heeft in veel gevallen de privatisering van drinkwater tot conflicten met de lokale bevolking geleid.

PSIRU vat het als volgt samen: “ In de laatste 15 jaar heeft de private sector in sub-sahara Afrika, Zuid-Azië en Oost-Azië (zonder China) slechts gezorgd voor 600.000 nieuwe aansluitingen (dit is voor ongeveer 3 miljoen nieuwe gebruikers)”. Dit is inderdaad een zeer laag aantal, en je kan dit moeilijk “als een succes voor de gehele mensheid” beschouwen. Het gros van de uitbreidingen van de drinkwaternetten, ook in de geprivatiseerde gebieden, zijn of worden gemaakt door de inbreng van publieke fondsen. Ook in de UK zelf heeft de privatisering niet geleid tot uitbreiding van het drinkwaterdistributienet, om de eenvoudige reden dat de aansluitingsgraad al quasi 100% was, toen de privatisering in 1974 plaatsvond. Maar ook daar zijn er kritische reflecties die zich afvragen of deze private bedrijven wel genoeg investeren in hernieuwing van bestaande drinkwaternetten: er is eerder een trend in afname in de investeringen tot hernieuwing van de installaties.

Aan de andere kant stellen sommige private bedrijven dat ze geconfronteerd werden met (onvoorziene) hoge wisselkoersverliezen, of dat ze in hun contract hebben moeten vertrekken van verkeerde of onvolledige gegevens.

d. Standpunt van PROTOS en Netwerk Vlaanderen

PROTOS en Netwerk Vlaanderen staan om bovenstaande redenen dan ook zeer kritisch t.o.v. privatiseringsprojecten in de drinkwatersector, zeker aan die initiatieven die onder de noemer ‘full privatisering’ vallen.

Het is een feit dat de tendens tot privatisering van de drinkwatermarkt de laatste 3 jaar sterk afneemt. Niet in het minst omdat de private bedrijven zelf tot het inzicht komen dat het in de drinkwatersector zeer moeilijk is om **en** iedereen aan water te helpen aan een aanvaardbare kostprijs **en** voldoende winst te maken.

Moeten we nu alle privé inbreng als ongewenst beschouwen?

Zeker niet.

Privé bedrijven hebben kennis van nieuwe technieken en expertise die kunnen ingezet worden voor het bouwen van nieuwe drinkwaterfabrieken en afvalwaterstations. Ook is het BOT contract model (Build, operate and transfer) in opmars. Hierbij bouwt en exploiteert een privé bedrijf een nieuwe installatie, waarbij de opdrachtgever (bvb de overheid) de installatie afbetaalt over een relatief korte periode (5 – 10 jaar) en er dan ook de eigenaar van wordt. Dit model heeft haar plaats gevonden in de sector en het levert wel successen op. Verder kan de privé sector veel kennis genereren (research) en aanbrengen op het gebied van nieuwe technieken die kunnen ingezet worden in bvb zuivering van water, waterbesparende technieken, ontzilting van water en vooral op het gebied van hergebruik van water.

Tevens zijn we ervan overtuigd dat de privé sector innovatieve technieken kan aanbrengen die ingezet kunnen worden in watertoepassingen voor de industrie en de landbouw. Voor de landbouw is er dringend nood aan het verbeteren van de efficiëntie van irrigeren, en ook in het hergebruik van water liggen er enorme uitdagingen.

7. Antwoorden op kritische vragen

Uit bovenstaande analyse van een aantal waterfondsen kunnen we volgende antwoorden formuleren op de vragen gesteld bij de inleiding van dit dossier. Deze antwoorden vertolken dus een gezamenlijk standpunt van PROTOS en Netwerk Vlaanderen.

1. *Komen de investeringen in en de activiteiten van de bedrijven opgenomen in de waterfondsen wel altijd ten goede aan een betere wereld voor de (gehele) mensheid?*

Antwoord: niet altijd

In de groep "Water/waste water utilities" zijn (te) veel bedrijven opgenomen die actief zijn in de "full privatisering" van de drinkwatersector. Deze private drinkwaterbevoorraders kunnen alleen maar groeien als ze de kans krijgen om ofwel hun prijzen te verhogen ofwel hun gebied uit te breiden door verdere privatisering.

Voorbeelden: bijna alle bedrijven besproken in de groep water/waste water utilities

→ Wij betreuren dat de belegger via de waterfondsen dus onvermijdelijk investeert in bedrijven waarvan voldoende is aangetoond dat ze voor hun wateractiviteit weinig bijdragen tot het welzijn van alle burgers in een interventiezone en dit vooral op het gebied van het verhogen van de aansluitingsgraad op het drinkwaternet en het uitbreiden van dit net.

2. *Zijn de bedrijven, of moederholdings van de bedrijven wel "ethisch" in hun andere activiteiten?*

Antwoord: niet altijd

Van een aantal bedrijven is geweten dat zij of hun moederholding ook actief zijn in "maatschappelijk betwistbare of zelfs onaanvaardbare activiteiten".

Voorbeelden:

➤ Suez:

Is ook actief in controversiële activiteiten zoals kernenergie en grote dammenbouw.

→ Alhoewel dit bedrijf ongetwijfeld een belangrijke speler is in de watermarkt en dus vaak opduikt in waterfondsen, vinden wij dat fondsen met een moederholding ook actief in dergelijke andere activiteiten niet als duurzaam kunnen gepromoot worden.

➤ Danaher & Weir Group

Leveren naast watersystemen ook essentiële onderdelen aan de defensie-industrie.

→ Wij vinden het onaanvaardbaar dat dergelijke bedrijven in een fonds worden opgenomen dat als duurzaam wordt gepromoot.

Meer algemeen achten wij het zinvol dat de aanbieders van waterfondsen actiever op zoek gaan naar bedrijven die water als een wezenlijke hoofdactiviteit beschouwen, waarbij de kans veel kleiner wordt dat ze betrokken zijn bij minder duurzame activiteiten. Hier kan ook de leuze 'small is beautiful' als leidraad gelden.

3. *In welke sectoren / technologie zou volgens ons meer geïnvesteerd mogen worden?*

Antwoord:

➤ Publieke bedrijven:

Ook publieke waterbedrijven hebben nood aan nieuw kapitaal en kunnen dat bv. verzamelen via obligaties.

→ Wij vinden het een eenzijdige benadering om enkel beursgenoteerde bedrijven in duurzame waterfondsen op te nemen. Wij hopen dat er financiële beleggingsproducten ontwikkeld worden waarbij ook publieke (drink)waterbedrijven en afvalwaterbehandelaars worden opgenomen in de portefeuille.

➤ Watertoepassingen voor de industrie en voor de landbouw:

Er zijn zeer weinig bedrijven in de huidige waterfondsen opgenomen die expertise, kennis en producten aanbrenen die kunnen ingezet worden in watertoepassingen voor de industrie en voornamelijk voor de landbouw.

→ Aangezien volgens ons vooral in de landbouwsector de grootste noden voor de toekomst liggen, zou vooral hierin meer geïnvesteerd moeten worden.

8. Algemeen besluit

Dat er wereldwijd meer geïnvesteerd moet worden in de toegang tot betaalbaar en kwaliteitsvol (drink)water, is een bekommernis die zowel door het maatschappelijk middenveld als de financiële wereld wordt gedeeld.

PROTOS en Netwerk Vlaanderen stellen echter vast dat de huidige waterfondsen die aan de belegger worden aangeboden, niet beantwoorden aan de oplossingen die wij als NGO's als duurzaam beschouwen. Waar loopt het fout?

1. In de huidige waterfondsen zijn (te) veel bedrijven opgenomen die actief zijn in de "full privatisering" van de drinkwatersector, met alle negatieve gevolgen vandien.
2. Een aantal bedrijven in de huidige waterfondsen laten zich naast hun wateractiviteiten ook in met maatschappelijk betwistbare en zelfs onaanvaardbare praktijken.
3. In de huidige waterfondsen zitten teveel beursgenoteerde bedrijven en te weinig publieke waterbedrijven.
4. Er zitten weinig tot geen bedrijven in die bezig met de ontwikkeling van watertoepassingen voor de landbouw.

Hierdoor verdienen de huidige generatie waterfondsen niet het label 'duurzaam beleggingsproduct'. Door het feit dat de huidige waterfondsen vaak toch als 'duurzaam' of 'eco' worden gepromoot, wordt de belegger die meent met zijn geld bij te dragen aan een duurzamer wereld, volgens ons dan ook misleid door de aanbieders van deze fondsen.

In deze kritische reflectie reiken wij een aantal pistes aan die door de financiële wereld kunnen bewandeld worden om in de toekomst nieuwe waterfondsen op de markt te brengen die wel duurzaam kunnen genoemd worden.

Toevoegingen op 29 november 07 nadat we reactie kregen van 3 banken

We geven hier de essentie mee van de reacties die we in november 07 mochten ontvangen.

1. KBC bank

De KBC bank stuurde een zeer uitgebreide reactie, waarin zij hun stappen en SRI voorwaarden toelichten die de fondsenbeheerders gebruiken om tot een korf van aandelen te komen. De KBC geeft bij ver na het meest transparantie in hun procedures en over de volledige samenstelling van de korf.

Het belangrijkste is dat wij noteren dat de KBC op 10 oktober 2007 besliste van 4 bedrijven uit hun ECO Fund Water te verwijderen: nl RWE (enigszins te verwachten, gezien dit bedrijf haar wateractiviteit afstootte), Weir group en Danaher Corp (2 door dit rapport gecontesteerde bedrijven) en Idex Corp. De KBC staat "in de toekomst open voor verder overleg in deze boeiende materie".

2. Fortis bank

In een korte reactie laat Fortis weten dat hun Blue Gold Note 1 niet gepositioneerd werd als duurzaam of eco-fonds.

"Fortis lanceert vroeg of laat een 'waterfonds-', onder welke vorm dan ook-, dan betrekken wij jullie analyse erbij en bekijken hoeverre ze op dat moment praktisch toepasbaar is".

3. Landbouwkrediet (Credit Agricole)

Een voorlopige "off the record" reactie zegt: " beleggers zijn beleggers en willen rendement zien: waterfondsen met een verwaterd rendement hebben geen succes". " Het zou mooi zijn mocht de overheid (meer) fiscale initiatieven lanceren rond waterprojecten die een sociale doelstelling hebben.